

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αθήνα 2-9-1996

Αριθ. Πρωτ. 2466 / Εγκ. 18

Π ρ ο ς

Τους κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών

Από της 4ης Ιουνίου τρέχοντος έτους άρχισε να ισχύει ο νόμος 2408 "τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων". Με τις ρυθμίσεις που εισάγει ο νέος αυτός νόμος επιδιώκεται η ολοκλήρωση του κράτους δικαίου στον χώρο του ποινικού συστήματος και ο εκσυγχρονισμός του σωφρονιστικού συστήματος, ώστε αυτό να λειτουργήσει ως στάδιο προετοιμασίας της ομαλής επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία. Ενόψει της σπουδαιότητας των εισαγομένων ρυθμίσεων έκρινα χρήσιμο να εκφράσω, κατ'άρθρο 24 παρ. 5 του Ν. 1756/1988, τις απόψεις μου, προκειμένου να συμβάλω στην ορθή εφαρμογή τους.

1.- Με την προσθήκη εδαφίου στ'στο άρθρο 13 Π.Κ. δίδεται ο πορισμός του κατ'επάγγελμα και κατά συνήθεια τελουμένου εγκλήματος και ορίζεται ότι ο σκοπός του δράστη για πορισμό εισοδήματος ή η ροπή του προς διάπραξη του συγκεκριμένου εγκλήματος πρέπει να προκύπτει από την εανειλημμένη τέλεση ή την υποδομή

[:ετοιμότητα] που έχει διαμορφώσει ο δράστης προς διάπραξη του εγκλήματος Εξάλλου, με την κατάργηση της περιπτώσεως στ', του άρθρου 374 Π.Κ., την απόλειψη από τη διάταξη του άρθρου 335 περ. β' Π.Κ. της φράσεως "ή αν από τις περιστάσεις υποδεικνύεται ότι ο υπαίτιος είναι ιδιαιτέρως επικίνδυνος" και την αντικατάσταση της παρ. 3 του άρθρου 386 Π.Κ., η ιδιαίτερη επικινδυνότητα του δράστη, νομική έννοια εκ του πράγματος αόριστη, παύει να αποτελεί στοιχείο διαφοροποιήσεως της νομοθετικής βαρύτητας της πράξεως. Με τις ρυθμίσεις αυτές γίνεται ουσιαστικότερη η προστασία που εισάγει η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 1 εδαφ. α' του Συντάγματος κατά την οποία πρέπει επακριβώς να περιγράφονται στο νόμο τα στοιχεία της πράξεως που χαρακτηρίζεται ως έγκλημα.

II.- Ο νομοθέτης, εκκινώντας από την ορθή εκτίμηση ότι η έκτιση των βραχυχρονίων στερητικών της ελευθερίας ποινών όχι μόνον δεν είναι πρόσφορη σε σωφρονισμό αλλά, αντιθέτως, επιδρά βλαπτικώς στην όλη συγκρότηση του καταδίκου, με τις τροποποιήσεις του άρθρου 82 Π.Κ. επιβάλλει την υποχρεωτική μετατροπή σε χρηματική της στερητικής της ελευθερίας ποινής που δεν υπερβαίνει το έτος ή υπερβαίνει μιν το έτος όχι όμως και τα δύο έτη, εφόσον ο δράστης δεν είναι υπότροπος. Για τον ίδιο, ως άνω, λόγο ο νομοθέτης διευκολύνει τον κατάδικο για την πληρωμή του ποσού της μετατροπής, ορίζοντας ότι με διάταξη του Εισαγγελέα μπορεί να ανασταλεί η έκτιση της ποινής και να χορηγηθεί στον

κατάδικο προθεσμία για την καταβολή του ποσού της μετατροπής. Ακόμη προβλέπεται η περαιτέρω μετατροπή, σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, της στερητικής της ελευθερίας ποινής που έχει μετατραπεί σε χρηματική.-

III.- Με την αντικατάσταση του άρθρου 105 Π.Κ. ο νομοθέτης, αποδεχόμενος την ορθή αντίληψη ότι η υπό όρον απόλυση είναι σωφρονιστικός θεσμός που υποβοηθεί τον κατάδικο να εθισθεί στην ελεύθερη διαβίωση και να προετοιμάσει την οριστική ένταξή του στην κοινωνία, μειώνει ακόμη περισσότερο το ελάχιστο όριο της ποινής που πρέπει να έχει εκτιμεί για την χορήγησή της. Κατά τα λοιπά, εν σχέσει προς την αντιμετώπιση του θεσμού αυτού, αναφερόμεθα στις σκέψεις και οδηγίες που έχουν εκφρασθεί με την υπ' αριθμ. 1392/30.5.1995 εγκύκλιο οδηγία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου.

IV.- Η αντικατάσταση της διατάξεως του άρθρου 105 Κ.Π.Δ. θέτει τέρμα στην ακολουθούμενη μέχρι τώρα πρακτική της "μαρτυροποίησης" των υπόπτων που φαλκίδευε τα υπερασπιστικά τους δικαιώματα. Ήδη και επί της "αστυνομικής" προανακρίσεως εφαρμόζονται τα άρθρα 273 και 274 Κ.Π.Δ. ως προς την εξέταση του υπόπτου και ο καλούμενος για εξέταση ύποπτος έχει όλα τα δικαιώματα που έχει ο κατηγορούμενος, ακόμη δε και να λαμβάνει γνώση του κατηγορητηρίου. Η εφαρμογή της νέας αυτής ρυθμίσεως διασφαλίζεται με τη ρητή απαγγελία ακυρότητας της εξετάσεως, που έλαβε χώρα κατά παράβαση της διατάξεως αυτής.

V.- Ιδιαίτερη ενδιαφέρον εκδηλώνει ο νομοθέτης για την συντομότερη περάτωση της ποινικής διαδικασίας όταν ο κατηγορούμενος έχει στερηθεί της προσωπικής του ελευθερίας. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, με τις τροποποιήσεις των άρθρων 144, 320 και 500 του Κ.Π.Δ., επιβάλλει την κατ'απόλυτη προτεραιότητα καθαρογραφή των καταδικαστικών αποφάσεων και τον ορισμό δικασίμου, όταν ο κατηγορούμενος κρατείται.

VI.- Ο νέος νόμος, εκφράζοντας τις σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις ότι η αναζήτηση της αλήθειας δεν επιτρέπεται να γίνεται αντί παντός τιμήματος, σε αρμονία δε προς το πνεύμα της διατάξεως του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που ανάγει σε πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας την προστασία της αξίας του ανθρώπου, επιφέρει βαθειά τομή στο δίκαιο της αποδείξεως στο χώρο της ποινικής δίκης και αποκαθαρίζει αυτό από πρακτικές του παρελθόντος, που δεν είναι συμβατές με τον σύγχρονο οικικό πολιτισμό.

Ειδικότερα, με την προσθήκη διατάξεως στο άρθρο 177 Κ.Π.Δ. απαγορεύεται η αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων, που έχουν αποκτηθεί με αξιόπινες πράξεις ή μέσω αυτών, εκτός εάν πρόκειται για κακούργημα για το οποίο απειλείται ποινή ισόβιας καθείρξεως και το δικαστήριο, σταθμίζοντας τα δεδομένα της συγκεκριμένης περιπτώσεως, κρίνει, με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του, ως απολύτως αναγκαία την αξιολόγηση ταρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων. Με προσθήκη παραγράφου στο άρθρο 224 Κ.Π.Δ.

ειδικώς απαγορεύεται η λήψη υπόψη μαρτυρικής κατάθεσως όταν ο μάρτυρας δεν κατονομάζει την πηγή των πληροφοριών του. Με τη ρύθμιση αυτή ενισχύεται το αίσθημα ευθύνης του μάρτυρα, επιβάλλεται η διαφάνεια στην πηγή των πληροφοριών και τερματίζεται η πρακτική του παρελθόντος κατά την οποία πολλοί μέστυρες, ιδίως αστυνομικά όργανα, κατέθεταν ενοχοποιητικά στοιχεία που γνώριζαν "βάσει πληροφοριών της υπηρεσίας τους", χωρίς να μπορεί ο κατηγορούμενος ν' αμυνθεί και το δικαστήριο να αξιολογήσει τη σοβαρότητα και αξιοπιστία των πληροφοριών, αφού δεν ε γνώριζαν την πηγή τους. Με τη νέα διάταξη που εισάγεται με το άρθρο 211 Α Κ.Π.Δ., ορίζεται ότι μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου. Κατά τη σαφή έννοια της διατάξεως αυτής ο συγκατηγορούμενος πρέπει να εμπλέκεται στην ίδια αξιόποινη πράξη. Η εμπλοκή του στην ίδια υπόθεση, όχι όμως και στην ίδια πράξη, δεν εμποδίζει να στηριχθεί η περί καταδίκης κρίση του δικαστηρίου μόνο στη μαρτυρική κατάθεση ή απολογία του, ενώ, εξάλλου, η μαρτυρική του κατάθεση ή απολογία, έστω και εμπλεκόμενου στην ίδια αξιόποινη πράξη, συνεκτιμάται με άλλες αποδείξεις και σε συνδυασμό με αυτές μπορεί να στηρίξει κρίση περί ενοχής κατηγορουμένου.

VII.- Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, με βάση ενδείξεις ενοχής και χωρίς να προηγηθεί η διεξαγωγή μιας δίκης, δύσκολα μπορεί να συμβιβασθεί με το τεκμήριο

αθωότητος του κατηγορουμένου. Η προσωρινή κράτηση αποτελεί βαρεία προσβολή της αξίας του ανθρώπου. Η επιβολή της, λοιπόν, πρέπει να αποτελεί το τελευταίο και απολύτως αναγκαίο, για την προστασία της κοινωνίας, μέτρο. Εκτιμώντας κανείς τα στατιστικά δεδομένα των προσωρινώς κρατουμένων και αξιολογώντας τις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα αρμόδια δικαστικά όργανα αποφάσιζαν την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως καταλήγει στην θλιβερή διαπίστωση ότι με μεγάλη ευκολία επέβαλαν προσωρινή κράτηση και ότα ακόμη αρκούσε η επιβολή μόνο περιοριστικών όρων. Η εκ μέρους των αρμοδίων δικαστικών οργάνων κατάχρηση της διακριτικής ευχέρειάς τους να επιβάλουν ή μη προσωρινή κράτηση ανάγκασε το νομοθέτη να περιορίσει δραστικά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται η επιβολή προσωρινής κρατήσεως. Έτσι, με τις τροποποιήσεις που επέφερε στο άρθρο 282 Κ.Π.Δ., κατέργησε τη δυνατότητα επιβολής προσωρινής κρατήσεως εις βάρος κατηγορουμένων για πλημμελήματα.

VIII.- Με το άρθρο 6 παρ. 4 του Συντάγματος, ορίζεται το ανώτατο όριο της προσωρινής κρατήσεως που μπορεί να ορίσει ο όμος και να παρατείνει το δικαστήριο. Στην πράξη όμως τα αρμόδια δικαστικά όργανα απήγγειλαν κατηγορίες και επέβαλαν προσωρινή κράτηση για κάθε έγκλημα όχι συγχρόνως αλλά διαδοχικώς και σε διάφορα χρονικά στάδια, καίτοι ήταν δυνατόν να απαγγελθεί κατηγορία και επιβληθεί προσωρινή κράτηση για όλα τα εγκλήματα συγχρόνως. Η ακολουθούμενη αυτή τακτική

κατέληγε σε περιγραφή της ως άνω συνταγματικής διατάξεως, αφού με την για κάθε έγκλημα διαδοχικώς επιβαλλόμενη νέα προσωρινή κράτηση υπερβαίνονταν τα συνταγματικά όρια της διάρκειάς της. Στην πρακτική αυτή θέτει τέρμα ο νέος νόμος με την προσθήκη δεύτερης παραγράφου στο άρθρο 288 Κ.Π.Δ. Με τη νέα αυτή διάταξη απαγορεύεται να διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση του ίδιου κατηγορουμένου για άλλη πράξη για την οποία, με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας, ήταν δυνατόν να ασκηθεί ποινική δίωξη ή να απαγγελθεί κατηγορία, ταυτόχρονα με την ποινική δίωξη συνεπεία της οποίας επιβλήθηκε η προηγούμενη προσωρινή κράτηση ή μέσα σε εύλογο διάστημα από αυτήν. Μόνο κατ'εξαίρεση μπορεί να διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση για άλλη πράξη, αλλά και στην εξαιρετική αυτή περίπτωση η νέα προσωρινή κράτηση δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από ένα έτος και δεν επιτρέπεται παράτασή της.

ΙΧ.- Με τις τροποποιήσεις του άρθρου 486 ΚΠΔ επιβάλλεται, επί ποινή απαραδέκτου, η ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολόγηση της εφέσεως που ασκεί ο Εισαγγελέας κατά αθωωτικής αποφάσεως, ενώ με την προσθήκη παραγράφου στο άρθρο 575 Κ.Π.Δ. απαγορεύεται απολύτως το δελτίο εγκληματικότητας να συνοδεύει τη σχηματισθείσα δικογραφία. Έτσι τερματίζεται μία ακολουθούμενη μέχρι τώρα πρακτική δημιουργίας δυσμενών εντυπώσεων εις βάρος του κατηγορουμένου με την εμφάνιση εγγραφών στο δελτίο εγκληματικότητας οι οποίες όμως δεν

είχαν ελεγθεύσει δικαστικά.

Χ.- Ο νομοθέτης, εκκινώντας από την κοινή αντίληψη ότι οι τακτικές άδειες απουσίας των κρατουμένων είναι πρόσφορο μέσο σωρονισμού, δοκιμασίας και προετοιμασίας του καταδίκου για την επανένταξή του στην κοινωνία, με τις τροποποιήσεις των άρθρων 53, 54 και 91 του νόμου 1851/1989 "Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων", διευκολύγει τη χορήγηση των αδειών αυτών, μειώνοντας το ελάχιστο όριο της διάρκειας της κρατήσεως για τη χορήγηση της άδειας. Αυξάνει τη διάρκεια των αδειών και περαιτέρω ορίζει ότι οι πειθαρχικές κυρώσεις που έχουν επιβληθεί στο κατάδικο, μετά την πάροδο σύντομου χρόνου, διαγράφονται από το δελτίο του πειθαρχικού ελέγχου και δεν συνεκτιμώνται για τη χορήγηση τακτικής άδειας και απόλυσης υπό όρους. Της αιωτέρω απόψεως, παρακαλώ κατά το μέτρο της λειτουργικής αρμοδιότητας και ευθύνης σας να γνωστοποιήσετε στους κ.κ. Εισαγγελεές Πρωτοδικών και να παρακολουθήσετε την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων, αναφέροντες καισίεμάς, μέχρι στο τελευταίο δεκαπενθήμερο του τρέχοντος έτους, τις εκτιμήσεις και διαπιστώσεις σας εν σχέσει με την εφαρμογή αυτών, υπό το ως άνω πνεύμα.

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Παναγιώτης Δημόπουλος